

TANYÁRA A LEGJOBBAT! NÉPFŐISKOLA ZSOMBÓN

A zsombói népfőiskola hét messzire világító ablakát még meg is festették. A régi tanyasi iskolában novembertől márciusig egyetemi professzorok, kutatók tartanak előadásokat tanyai gazdáknak. Földdel dolgozó, állatot tartó embereknek, akikben a tudásvágynak, a tiszteletnek és a kíváncsiságnak olyan erős gyökerei vannak, mint a vidéket híressé tevő „köpött” baracknak.

Szegedtől tizenöt kilométerre, Zsombón járunk. A Szatymazi útról fordulunk le a téglapályára. Ha továbbmennénk a földúton, a mesemondó, Tombácz János egykori portájára jutnánk, de mi ide, a régi Klebelsberg-iskolához jöttünk. Klebelsberg Kuno miniszter ültette tele iskolával a tanyavilágot az ezerkilencszázhuszas években, hogy a gyerekeknek sehol se kelljen három kilométernél többet gyalogolniuk, ha tanulni akarnak.

Jobbra volt a tanítólakás, balra a tanterem. Valamikor hatalmas vaskályha fűtötte, most konvektorok állnak az ablakok alatt, a hosszú asztalok mellett kényelmes fotelek fordulnak a tábla felé. Nemsokára érkeznek a Wesselényi Népfőiskola 32. tanévének hallgatói. Tanyai gazdák, falusi emberek, akik novembertől márciusig, a kinti munkák megcsendesedése idején, hétfőn és pénteken beülnek a fotelekbe, és előadásokat hallgatnak. Atomenergiáról, középkori udvarházakról, transzsszírokról, DNS-ről, nyelvelmélekekről. Szeged tudományos életének legkiválóbbjaitól. Mert ahogy a népfőiskola egyik pillére, Horváth Dezső a lelünkre köti vagy inkább csomózza: tanyára mindig mindenből a legjobbat kell vinni!

Alig egy kilométernyire a legidősebb „hallgatónál”, a 92 esztendő Gábor Jani bácsinál már megetetve a malacok, a baromfi.

– Az első két osztályt ott jártam ki – mutat az iskola felé. Azt mondja, nemcsak a tudósok, de a társaság miatt is jár a népfőiskolára, 32 év alatt talán

ha egy-két igazolt hiányzása volt. Ezt a tanévet az ő előadása nyitotta, élettörténetét mesélte el az „évfolyamtársaknak”, de csak a feléig jutott. A háborúig, amikor legalább két órányal vigyázott rá, így csak egy foga törött ki, amikor ráharapott a meggyfa szipkájára. Kis szobájában Mikszáth-, Illyés Gyula-, Szabó Magda-kötetek, unokák, dédunokák képei. Meggyet, cseresznyét és főleg őszibarackot termelt ő is, mint a legtöbben ezen a vidéken. Nagy nótás hírében áll, az évszázó vacsorákon ő viszi a prímét. Birkanyírásához, metszőollóhoz szokott kezével „ölég” jól hegedült, a felesége énekelt hozzá.

– Az egyik szomszéd cimbalmozott, a másik klarinéton játszott. Csak hát amióta a feleségem meghalt, én a hegedűt nem vöttem föl. Ott van a másik szobában, elnézem napjában, de már nem...

Veszi a botot, a zseblámpát, ösvényt vág a négy csaholó kutya között. Indulhatunk.

KERTBARÁTOK VETÉSE

Az iskola udvarán most autók állnak, régen a hallgatók inkább kerékpárral érkeztek. Cinkóczi György kartondobozban galagonyát, borókát mutat a többieknek, mások az unokák képeit. Marikát, Rózsikát kérdezem, minden előadást értenek-e, hiszen itt atomfizikáról, régészetről, agysebészetről, a genetika újdonságairól is szó esik.

– Ha valamit nem értünk, megmagyarázzák. Tavaly volt egy híres belgyógyász, megkérdeztem tőle, igaz lehet-e, amit az uram állít. Hogy az operációja alatt ő mindent hallott, mindenre emlékszik. Kiderült, hogy bizony lehet.

A népfőiskolának ma ötven hallgatója van, eddig 188 előadó járt náluk. Sokan húsz, harminc éve minden évben eljönnek. Mindez a negyven éve alakult Kertbarát körből nőtt ki magát.

– Akkor végeztem a mezőgazdasági technikumot, sok újat láttam, amiről azt gondoltam, a helyi gazdák hasznát vehetnék. Előadókat hívtam, gazdaságokba jártunk, így kezdődött.

Az alapító, Sipos Mihály népfőiskolai titulusa rektor úr. Ő a leghosszabb ideje regnáló rektor a világon, és senki sem tör a hivatalára. Nem messze van a tanyája, onnan szervez mindent. A takarítástól a közös barackszedésen át az év végi vacsoráig (pörkölt van és süteményhegyek...!), ahová elhívják minden előadót. Ma is ő szól mindenkinnek, akit csak elért: gyertek hamarabb, mert jön a Nők Lapja...

– Úgy mondanám, hogy itt tanultunk meg beszélni. Sok helyen fecsegés van, de itt mindig komoly dolgokat hallunk, olyan gondolatokat, annyi tudást, hogy az valahogy elindítja az embert másfelé. És meg is tartja.

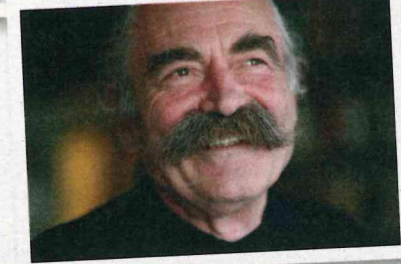
– Az én mandátumom a küszöbön tart, itt bent már a rektor úr minden – veszi át a szót Horváth Dezső. Amikor annak idején találkozott a Kertbarát-körösökkel, felajánlotta: ha szeretnék, hív őt nekik mindenféle tudós embert Szegedről, van ott annyi tanult koponya. Azóta szervezi az előadásokat, az éves programot együtt állítja össze a rektor úrral. Kérdezem, sok munkát ad-e a népfőiskola, azt feleli nem többet, mint ami reggeltől estig eltart. És hiába a terv, néha az élet átírja vagy inkább felülírja a programot.

Dr. Csákány Béla

Dr. Papp Katalin

Dr. Papp György

A rektor úr jegyzetel. Mögötte Ézsias Józsefné Dóra

– Most, hogy agyhalott anyának született gyermeke, megkerestem a gyermekklinika ideggyógyászát, jöjjön, beszéljen erről.

MEKKORA A NANOMÉTER?...

Horváth Dezső tanár, könyvtáros, népművelő és újságíró egyszerre. Keresi az új előadókat, és őrzi a jól bevált régiakat. Meg a minőséget. Mert másik tételmondata így hangzik: A tudomány nem keresztezhető a szélhámival.

Így aztán itt autodidakta ufőszakértők helyett elsőrangú magyar tudósok adnak elő. Például Csákány Béla professzor úr, a szegedi egyetem egykori rektora.

– Matematikáról nem könnyű olyanoknak beszélni, akiknek egy része nem végzett középiskolát. Egy-egy előadásra éppen ezért több hétig készülök, napi néhány órában. Ehhez is speciális felkészülés kell, mint amikor amerikai egyetemen tanítottam. Próbálok érdekességeket keresni, beszéltem már numerológiáról, fejtörőkről vagy Galileiről, a modern kísérletező természettudomány megalapítójáról. Kevesen tudják, hogy az apja kora jelentős lantművésze volt, otthon sokszor próbálgatta a

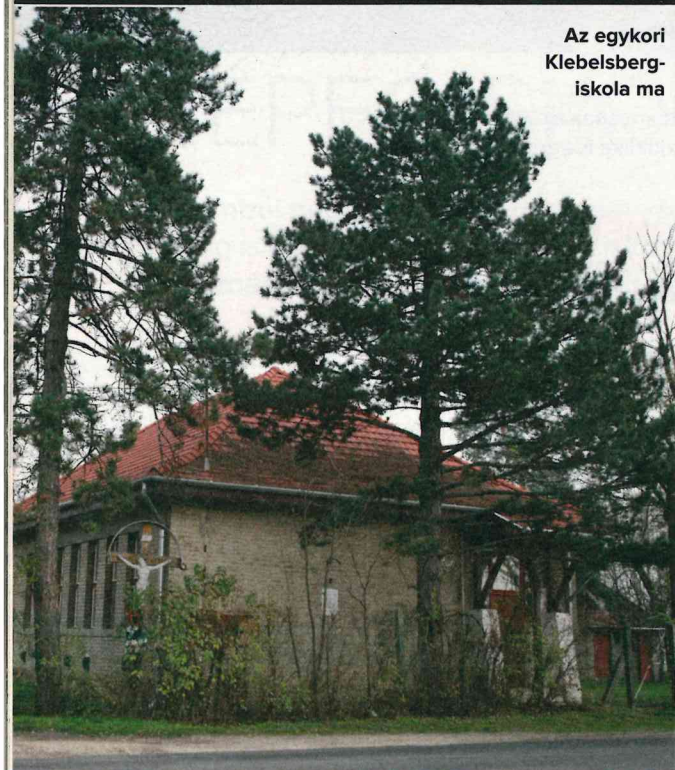
Horváth Dezső
a népfőiskola lelke

A szünet itt is olyan,
mint más iskolában

Az egykori
Klebensberg-
iskola ma

húrok feszességét, hosszát. Ezt a kísérletezést látta a fia. Hobbim a csillagászat, arról is tartottam már előadást, és egy alkalommal a relativitáselmétről is. Emlékszem, felrajzoltam egy ábrát, mire Kaszás Imre gazdálkodó megszólalt: Nem fordítva van az, professzor úr? És igaza volt.

Dr. Papp Katalin egész életében azon fáradozott, hogy megértesse: a fizika nem az, ami a tankönyvben van, hanem minden, ami körülvesz bennünket. A tanyasi emberek a délibáb, villámlás vagy a levetett műszálas ruha szikrázása kapcsán azonnal megértették ezt.

Nálam a saroglya tele van kísérleti eszközzel. Csináltunk együtt körömlakk-szivárványt, üdítőszüvegéből Cartesius-búvárt, vittem lézert, végigjártuk az elektromosság jelenségeit. Hónapokig készülök én is, a jutalmam a kíváncsiságuk. Szó sincs passzív befogadásról, olyan kérdéseket kapok, amilyeneket egy hallgató sosem tenne fel.

Katalin férje, a szintén fizikus dr. Papp György egyik alkalommal nanofizikáról beszélve felírta a táblára,

hogy 0,000000001 m. Egy nanométer. Hasonlítsa valamihez, kérte valaki, hogy mégis mennyire kicsi...

Az ilyen kérdések gondolkodásra készítetnek – mondja a professzor –, hiszen át kell tenni a nanométert minket körülvevő mértékekre. Beszéltem már Zsombón a Fizika Évéről, Nobel-díjasokról, az ősrobbanásról. Sokat kapok ettől az iskolától, nagyon sokat. Figyelmet, szeretetet, emberséget. A fogadtatást, az elbocsátást. A csillogó szemeket...!

A KÍVÁNCISISÁG – ÖRÖK

Ne feledjük, ezek az emberek munka után jönnek ide. Most ülhetne a tévé előtt, mégis nekiindul a hideg estének. Miért? Hogy a szimfóniák történetéről, a szerzetesrendekről vagy a magas vérnyomásról halljon, hogy elgondolkodtassa a történetét, vajon mi lett volna, ha másként alakulnak a dolgok Nándorfehérvárnál...

Kíváncsiság és közösség a zsombóiak kulcsszavai. Barátság-átömlesztő népfőiskola, mondja Horváth Dezső, de bizony egyéb kapcsolatok is szövődhetnek itt...

Én fázós vagyok, a konvektor mellett ültem, ő meg Dezső mellett – kezdi mesélni Ézsias Józsefné Dóra, hogyan lettek egy pár a férjével. – Annyit tudtam, hogy két éve özvegyült meg. Márciusban az évzáró vacsorán egymással szembe kerülünk, szalvétára írtuk fel az e-mail címünket. Jöttek-mentek a levelek. Így kezdődött...

„Tanyai gazdák, falusi emberek, akik novembertől márciusig, a kinti munkák megcsendesedése idején, hétfőn és pénteken beülnek a fotelekbe, és előadásokat hallgatnak.”

Dékány János ma egyedül érkezett, a felesége fájjalja a lábát.

Én is itt jártam az első két osztályt – meséli. – Pont itt ültem akkor is a falnál, csak akkor még itt volt a nagy kályha. A tanító néni ültetett a melegre, mert szegények voltunk, gyöngén voltam öltözve.

Ezerkilencszázötvenhét május elsején indult meg a tévéadás Magyarországon – kezdi meg előadását Kelemen Gábor informatikus. A mai téma: a digitális televíziózás. A vetített képen a régi monoszkópra mutat. Emlékeznek?

A fotelekben ülők bólogatnak. Van, aki jegyzetel, mások csak figyelnek, de olyan erősen, hogy még azt a néhány, itt áttelelni igyekvő legyet sem hajtják el. Az előadás végén érkeznek a kérdések. Hogyan készülnek a nézettségi adatok? Mivel tud többet egy drága set top box, és mennyi áramot fogyaszt? Milyen befolyással van az időjárás a digitális adásra? A végén a mikrohullámú sütők biztonságára kanyarodunk ki. Olyan érdekes a téma, hogy mi még hazafelé is erről beszélünk az autóban. Gondolom, ők is, ahogy tartanak Bordány, Sándorfalva, Forráskút vagy Dorozsma felé.

Zsombó az Zsombó – olvasom Horváth Dezső valamelyik kerek évfordulóra született írásában. – Utánozni már próbálják, elérniük még nem sikerült.

Hulej Emese

MEGJELENT

a Nők Lapja Psziché
legújabb lapszáma!

A TARTALOMBÓL:

„Nem kötelező szeretni”
Interjú Feldmár Andrással

Életlecek Indiából
Tolvaly Ferenc vallomása

„Kezdetben csak a migrén volt
közös bennünk”
Beszélgetés Máté Krisztinával
és Bárdos Andrással

Tinédzserjellemek
Dr. Ranschburg Jenő írása